

scienter, quæ dicit sufficere quòd electus scienter communicarit cum excommunicatis. *Pal. et Laym. adhæret Croix l. 7. nu. 195,* qui dicit saltem requiri quòd electus memor sit suæ excommunicationis, dum Beneficium ei confertur: nam contra, cum ipse ignorans bene capax sit Sacramentorum, sic etiam capax est Beneficiorum. Et hoc probabilius mihi videtur, quia illud, *Scienter,* verius ad tò electus, quàm ad tò *excommunicatus* refertur. *Secunda* autem sententia requirit scientiam ex parte Electorum, ut *Avil. et Sylo. apud Laym. loc. cit. atque idem tenent Bon. Hurt. Reg. apud Salm. c. 3. n. 163.* Ex quibus sententiis tertiam demum probabilem sententiam deducunt *Salm. ib.* nempe requiri tam scientiam excommunicationis ex parte Electorum, quàm scientiam inhabilitatis ex parte electi. Electores autem scienter conferentes Beneficium excommunicato nullam pœnam incurrunt. *Salm. d. n. 163. Avil. Dian. etc.*

151. — « 1. Cum jura dicunt, communicantem cum excommunicato incurrere similem excommunicationem, sensus est, quòd similiter, id est, verè excommunicetur, licèt minore excommunicatione. »

« 2. Propter communicationem cum excommunicato minore excommunicatione, etiam nominatim denunciato, nulla incurritur censura. »

152. — « 3. Etsi excommunicatus minore excommunicatione recipiendo aliquod Sacramentum, non incurrat irregularitatem, graviter tamen peccat: administrando verò, probabile est nec venialiter peccare. » (Vide dicta num. 149.)

153. — « 4. Incurritur hæc censura, etsi quis propter levitatem materiæ tantùm venialiter peccet, v. g. confabulando cum nominatim excommunicato, quando non licet: secus, si sit veniale propter imperfectum usum rationis, quia pœna infligitur propter actum, qui, quantum est ex se, sufficit ad mortale. »

154. — « 5. Etsi peccatum veniale possit omitti in confessione, non tamen illud, cui hæc censura est annexa, ne Sacramentum in ea recipiatur. Unde etiam Confessarii ordinariè prius absolvunt fideles ab omni vinculo excommunicationis, etiam minoris, deinde à peccatis. »

155. — « 6. Ab hac excommunicatione lata à jure absolvere potest parochus, et quisquis potest à mortalibus: cum non sit reservata. An verò qui potest absolvere à veniali habente annexam hanc excommunicationem, possit etiam ab ipsa? Quidam affirmant, ut *Nav. et Tolet.* et alii probabilius negant: ut *Suar. Continc.*, quia, sicut hæc absolutio est distincta à Sacramentali, ita etiam ad eam requiritur distincta jurisdictio; quæ nusquam conceditur omnibus Sacerdotibus. *V. Laym. l. 1. t. 2. p. 2. c. 3. »*

156. — Quomodo, et quando incurratur hæc excommunicatio minor ob communicationem cum excommunicato vitando? Vide *Dub. seq. ex n. 168.*

DUBIUM III.

Quos effectus habeat excommunicatio major.

157. Qui sint effectus mediati excommunicationis majoris? I. Irregularitas ob exercitium Ordinis. II. Suspicio de hæresi, si per annum insordescat. — 158. Qui sint effectus immediati? I. Privatio susceptionis Sacramentorum licitæ; et etiam validæ quoad Pœnitentiam. — 159. An excommunicatus sine culpa suscipiens Pœnitentiam validè absolvatur ante absolutionem censuræ? — 160. Plura notanda. — 161. An excommunicatus teneatur tollere impedimentum excommunicationis ad implenda præcepta? — 162. II. Privatio communium suffragiorum, etc. — 163. An possint offerri Sacrificia etc. nomine Ecclesiæ pro excommunicato vitando, si non stet per ipsum quominus absolvatur? — 164. An possint offerri pro excommunicato tolerato? — 165. III. Privatio administrandi Sacramenta. An peccent fideles sine causa recipientes Sacramenta ab excommunicato tolerato? — 166. An excommunicatus vitandus validè ministret Sacramenta? — 167. An Sacrament. Pœnitent. ? — 168. Quid, si sit toleratus? Et quid in articulo mortis? — 169. An excommunicatus licèt ministret Sacramenta? — 170. Quando etiam vitandus? — 171. Quam pœnam incurrat excommunicatus illicitè Sacram. ministrans? An vitandus incurrat irregularitatem ministrans Pœnitentiam? — 172. Quam pœnam incurrat recipiens Sacramenta sine necessitate à vitando? — 173. IV. Privatio Divinorum Officiorum. Quomodo peccet communicans in Divinis cum vitando? Et an liceat recitare privatim Officium cum ipso? — 174. An vitando liceat usus Sacramentalium, et orare privatim in Ecclesia? — 175. Quid, si vellet interesse Missæ, etc. — 176. Ad quid teneantur Clerici si excommunicatus nolit recedere? An alii assistentes peccent tunc mortaliter? Et an incurrant excommunicationem minorem? — 177. Quæ veniant nomine Divinorum Officiorum? An vitandus possit audire concionem, lectionem, etc. Quomodo debeat expelli? alias Missa debet interrumpi. Et an inchoato Canone? — 178. An excommunicatus teneatur ad Horas? Et an aliquando peccet dicendo, *Dominus vobiscum?* An recitando cum alicui privatim? — 179. V. Nullitas Beneficii collationis, præsentationis, etc. — 180. Plura notanda, et an idem dicendum de collatione Dignitatum, etc. Quid, si ante excommunicationem fuisset præsentatus? Et an Beneficiatus faciat fructus suos? — 181. An toleratus sit inhabilis ad Beneficia, officia, etc. — 182. An valida sit collatio Beneficii alicui, qui ignoret se esse excommunicatum? — 183. An excommunicatus privetur fructibus Beneficii ante sententiam? — 184. VI. Privatio communicationis forensis. An possit se defendere in judicio? An agere? An testificari? An tueri alios? — 185. VII. Privatio usûs jurisdictionis. — 186. VIII. Privatio Ecclesiasticæ sepulturæ: Vide ib. plura notanda de pollutione Ecclesiæ, vel Cœmeterii, de exhumatione, comitantibus, sepelientibus, etc. — 187. Quid, si sit Hæreticus non denunciatus? — 188. IX. Privatio communicationis civilis. — 189. I. Os. — 190. II. Orare. — 191. III. Vale. — 192. An liceant signa urbanitatis sine verbis?

—195. An liceat resalutare, et rescribere? — 194. IV. *Communio*, id est contrahere, cubare, habere societatem, etc. — 195. V. *Mensa*. Quid, si casu accidat? — 196. Quale peccatum sit communicare cum vitando? — 197. Peccat graviter communicans I. In Divinis. II. In eodem crimine. — 198. An sit mortale communicare frequenter cum vitando? — 199. In quibus casibus communicans cum vitando incurrat excommunicationem majorem? — 200. In quibus casibus liceat cum vitando communicare?

157. — « RESP. Habet duplices, mediatos, et immediatos. Mediat, sive remoti sunt hi.

« I. Irregularitas, quam excommunicatus incurrit, exercendo actum alicujus ordinis.

« II. Si excommunicatus toto anno in excommunicatione contumaciter persistat, et ut jura loquuntur, insordescat, fit suspectus de hæresi, et contra eum, ut talem, procedi potest; *Trid. sess. 25. c. 3.* ideoque, si crimen grave, et beneficii privatione dignum commisit, privandus est beneficio; imò, etsi crimen non sit adeo grave, si tamen ad hæresis suspicionem purgandam citetur, tanquam hæreticus privari debet. *Bon. d. 2. qu. 2. p. ult. ex Rebuff. Dian. Navarr. etc.* * (Insordescere est per annum animo pertinaci, et cum contemptu potestatis Ecclesie perseverare in eadem excommunicatione, sive in alia censura, ut dicit *Croix l. 7. num. 287. et probat. ex Trid. sess. 25. c. 3.*) *

158. — « Immediati effectus sunt sequentes.

« I. privat susceptione, et usu passivo Sacramentorum; unde nullus excommunicatus, sive toleratus, sive non, potest ea licite recipere sub mortali; nisi excuset ignorantia invincibilis, metus mortis, infamiae, jacturæ bonorum, etc. quia censura non obligat cum tanto rigore. *Laym. l. 1. t. 5. p. 2. c. 2.* * (Et ita comm. docent *Bon. D. 2. p. 1. §. 1. num. 4. et Salm. de Cens. c. 3. n. 43. cum Fill. Dian. Con. etc. nisi fiat in contemptum censuræ.*) *

« Dixi, licite, quia valide suscipit omnia, saltem quoad substantiam, præter Pœnitentiæ, imò etiam hoc, si adsit ignorantia inculpabilis: dummodo cætera ad essentiam Sacramenti requisita non desint; quia per censuram non fit incapax absolutionis, etsi prohibeatur eam recipere, priusquam absolvatur à censura. *Bon. d. 2. q. 2. v. 2. ex Fill. Suar. Con. Nec obstare, etiamsi excommunicatio sit reservata, vel confessarius sciens peccata habere annexam excommunicationem, tamen ex malitia absolvat, docet Dian. p. 3. t. 4. R. 78. ex Conin. Suar. etc. et p. 5. t. 9. R. 53.* »

159. — Duplex est sententia super hoc puncto; Alii negant excommunicatum, qui adhuc sine culpa suscipit Sacramentum Pœnitentiæ ante absolutionem censuræ, valide suscipere. Ita *Vasq. Sylo. Hurt. etc. ap. Salm. de Cens. c. 3. n. 46.* Ratio istorum, quia hic, ut membrum abscissum, excluditur omnino ab Ecclesia, ut possit in bonis eius communicare. Sed opposi-

tum verius est tenendum cum *Suar. D. 10. sect. 3. n. 9. Pal. D. 2. p. 7. nu. 4. Bon. p. 2. §. 1. n. 1. Croix l. 7. nu. 191. Salm. n. 47. et Con. Cajet. Sayr. Dian. Fill. ac communissima.* Ratio potissima, quia Ecclesia non irritat Sacramentum pœnitentiæ, neque ex parte Ministri auferendo illi potestatem, cum censura afficiat solum censuratum; neque ex parte pœnitentis, cum hoc nullibi habeatur sancitum; nec Ecclesia sancire posset, dum Ecclesia nequit directè inhabiles reddere ad Sacramentum eos, qui ex jure divino habiles sunt. Vide dicta *l. 6. de Euch. n. 265. v. Quær. III.*

160. — Hic autem notandum I. quòd Minister conferens Sacramentum excommunicato tolerato peccaret quidem contra jus divinum, dando Sacramentum indigno; sed non peccaret contra præceptum Ecclesie, quia per concilium Constantiense ut supra, cuique permissum est communicare cum tolerato, etiam in Divinis; ita probabilius *Suar. D. 10. sect. 2. n. 9. Pal. 2. D. 2. p. 7. n. 4. et Salm. c. 3. n. 51. cum Vasq. communiter.* Ex quo inferunt *Salm. ibid.* quòd si excommunicatus cum ignorantia inculpabili, et aliàs dispositus petat Sacramenta, licite potest Minister illa ei conferre, eundem relinquendo in sua bona fide. Notandum II. quòd excommunicatus si recipit Sacramentum Ordinis, remanet suspensus, ex *c. 32. de Sent. exc.* Utràm autem excommunicatus Ordinem suscipiens incurrat irregularitatem? Vide dicta *l. 6. de Ordine n. 799. v. Utràm autem.* Si verò suscipit alia Sacramenta, peccat quidem graviter, sed nullam pœnam incurrit; *Croix l. 7. n. 198. cum Dic. et Salm. vid. l. c.* Notandum III. quòd in articulo mortis probabilius potest ministrari excommunicato vitando Eucharistia, etsi ipse Sacramentum Pœnitentiæ non suscepisset, ut *Croix cum Suar. et Dic. contra Avilam, etc.* quia præceptum divinum de Viatico sumendo fortius obstringit, quàm prohibitio generalis Ecclesie non sumendi Eucharistiam. Idem ait *Croix l. c. de Sacramento Extremæ Unctionis citans Suar. et Dicast.* Sed probabilius negant *Avila, etc. ibid. juxta dicta lib. 6. n. 88.* nisi infirmus non potuerit aliud Sacramentum recipere. Notandum IV. quòd in dubio, an quis sit absolutus, an non, ab excommunicatione contracta, non est negandum ei Sacramentum, si ille petat, maxime si asserat se esse absolutum; quia nemo præsumitur delinquere; ita *Suar. D. 10. sect. 2. n. 12. Con. p. 2. §. 12. n. 2. Pal. D. 2. p. 7. nu. 7. Croix. c. 7. n. 199. et Salm. c. 3. n. 49. cum Nao. Con.*

161. — Quæritur hîc, an excommunicatus teneatur tollere impedimentum excommunicationis ad implendum præceptum Missæ, vel annuæ Confessionis, et Communionis? Negant communiter DD. teneri quoad Missam, etiamsi negligens sit in obtinenda absolutione, nisi hoc faciat animo se eximendi ab obligatione audiendi Sacrum; ita cum *Bus. Bonac. q. 2. p. 3. §. 1. n. 4. et Salm. de Cens. c. 3. n. 74. et de Sac. Mis. c. 6. n. 53. cum Sa, Nao. Az. Con. et aliis, contra paucos.* Secus tamen di-

cunt, quoad annuam Confessionem, et Communionem, cum hoc sit unum ex præceptis divinis, erga quæ tenemur tollere impedimenta. Ita *Salm. d. c. 3. n. 74. Croix l. 1. n. 197. Tamb. de Comm. c. 4. nu. 41. Vide dicta l. 6. de Euch. n. 587. et de Pœnit. n. 663.*

162. — « II. Privat saltem non toleratos, communibus Ecclesie suffragiis, orationibus et fructu Indulgentiæ, non tamen privatis. Unde non tantum quis privatus, sed etiam Sacerdos potest, tanquam persona privata, pro excommunicatis orare, etiam in publicis precibus, et sacro: imò actionem sacrificandi, prout pendet à merito privato operantis, offerre, vel ejus in memento in particulari meminisse. (*Hoc est certum cum S. Th. Sot. Pal. Salm. c. 3. n. 58. etc. comm.*)

« Dixi, tanquam persona privata; quia, ut minister Ecclesie non potest. Hinc irritæ sunt, ac nullæ omnes preces, quas pro excommunicato, in persona Ecclesie intercedentis pro ipso, Deo offert: adeoque privatur omnibus bonis, quæ in gratiam Ecclesie Deus concessurus fuisset. »

165. — Sed duæ quæstiones hinc agitantur. Quæritur I. An possint offerri Sacrificia, suffragia, et Orationes communes Ecclesie pro excommunicato vitando, qui sit in gratia, nec per ipsum stet quominus absolvatur? Affirmant *Navarr. Henr. Sayr. Avil. et alii apud Salm. c. 3. n. 55.* qui probabile putant; quia non præsumitur Ecclesia velle suis bonis privare animum Dei, et non amplius contumacem. Negant verò longè probabilius *Croix l. 7. n. 205. ac Suar. Dian. Sot. Con. etc. cum Salm. n. c. 56.* Et videtur patere ex *c. A nobis, 28. De sent. Excom.* ubi dicitur quod excommunicatus, « quamvis absolutus apud Deum fuisse credatur, nondum tamen habendus est apud Ecclesiam absolutus. » Ratio, quia justè Ecclesia vult, ut non remittatur vinculum à se positum, nisi illud per absolutionem ab ipsamet auferatur.

164. — Quæritur II. An autem pro excommunicato tantum tolerato possint offerri Sacrificia, etc. etiam nomine Ecclesie? Adest duplex sententia probabilis. Prima negat cum *Bellar. l. 2. de Missa c. 6. Suar. D. 9. sect. 2. n. 17. item Sotus, Avil. Bon. etc. ap. Salm. c. 3. n. 59.* Quia concessio communicandi fuit facta à Concilio in commodum solum fidelium, non autem excommunicatorum. Sed non minùs probabilis est secunda sententia, quam tenent *Nav. c. 27. n. 36. Pal. D. 2. p. 6. n. 10. ac Con. Reg. Hurt. Dian. etc. cum Salm. n. 60.* Ratio, quia leges favorabiles cum omni amplitudine intelligendæ sunt; dum igitur fidelibus concessum fuit communicare cum toleratis, concessum etiam fuit orationes publicas pro eis offerre: nam communicare id etiam importat, ut habetur ex *c. 28. et c. 38. de Sent. ex comm.* Tantò magis, quia jure antiquo non erat vetitum pro excommunicatis occultis suffragia publica offerre, prout colligitur ex *c. Cum ab homine, eod. tit. et ipse Suarez fatetur; offerre autem Sacrificia pro excommunicato, hoc etiam directè cedit in commodum fidelium, tum spirituale ob meritum ca-*

ritatis, tum temporale ob stipendia, etc. quæ hi percipere possunt ex oblationibus pro illo exhibitis.

163. — « III. Privat usu activo Sacramentorum, et administratione. Quæ tamen excommunicato tolerato, et ad id requisiti, et se non ingerenti, quandoque licita, v. gr. si sit Pastor, cujus subditi teneantur audire sacrum, nec sit alius, qui celebret: imò, si etiam non Parochus fortè rogetur, et invitetur ad celebrandum. Ac, licet communis doctrina sit apud *Laym. hic. c. 4.* peccare fideles, si sine causa necessitatis, vel magnæ utilitatis talem inducant ad Sacramentorum administrationem, quando alius minister haberi potest, contrarium tamen est probabile ob facultatem concessam à Concilio Constant. cum talibus communicandi; et hinc nec illum qui petit à tali Sacramentum, nec ipsummet excommunicatum, si conferat, præsisè ob censuram peccare docent *Laym. l. c. n. 5. ex Soto, Sanch. l. 7. de Matr. d. 9. n. 8. Idem docet Bonac. d. 2. q. 2. §. 2. et Vasq. Suar. etc.* (*Vide dicta n. 138 et 139.*) Non tolerato autem illicita est Sacramenti administratio præterquam in casu extremæ necessitatis, extra quam validè illud administrat, præterquam Pœnitentiam, quia requirit jurisdictionem, qua ipse caret. *Vid. Laym. hic c. 2. Bon. l. c.* »

Ad majorem claritatem hujus puncti, videndum est, quando excommunicati conferant Sacramenta validè, et quando licitè.

166. — Hinc quæritur I. An excommunicatus validè ministrat Sacramenta? Respondetur affirmativè (excepto Sacram. Pœnitentiæ, ut infra). Ita docent *S. Th. 3. p. q. 64. ar. 9. ad 2.* et alii communiter cum *Salm. c. 3. n. 26.* Ratio, quia ubi essentialia Sacramenti concurrunt, non præsumitur (nec etiam potest) Ecclesia illud invalidare. Excipiunt aliqui Sacramentum Matrimonii; sed in eo adhuc probabile est cum *Croix l. 7. nu. 197. Salm. de Matrim. c. 3. n. 46,* uti diximus *l. 6. n. 1082,* quod validè assisteret Parochus excommunicatus, etiam vitandus; et etiam licitè præberet licentiam alteri assistendi Matrimonio, juxta dicta *l. 6. n. 1084. contra Croix l. c.*

167. — Sacramentum verò Pœnitentiæ certum est invalidè ministrari ab excommunicato vitando sine necessitate. Ratio, quia ad hoc Sacramentum requiritur in Ministro potestas non solum Ordinis, sed etiam Jurisdictionis, qua ille privatus est ab Ecclesia, ut ex *cap. Omnis, De Pœnitent. et Rem. et ex c. Ad probandam. De Sent. et re jud.* Et ita communiter DD. cum *Pal. Suar. et Salm. c. 3. n. 27.* Et hoc, etsi Confessio sit de solis venialibus, ut *Salm. ibid.* Ex eadem ratione Parochus vitandus nequit alteri delegare jurisdictionem ad Confessiones suorum audiendas; *Croix l. 7. n. 177.* Intellige, nisi hoc posset Parochus vi privilegii specialis.

168. — Dixi autem invalidè ministrari Sacramentum Pœnitentiæ ab excommunicato vitando, quia, si sit toleratus, profectò validè hoc Sacramentum ministrat: nam hic non privatur Jurisdictione, cum hoc expediat ad utilitatem fidelium; *Croix*

l. 7. n. 217. et *Salm. n. 30. in fine cum communi*. Utrum autem excommunicatus vitandus possit valide et licite absolvere in articulo mortis? Vide dicta l. 6. n. 560. v. *Qu. 1.* ubi sententiam negativam tenuimus cum *D. Th. Fagn. Petrocor. Conc. etc.* contra sententiam communiorem, non verò communem, ut propter non omnem diligentiam adhibitam diximus l. 6. n. 88.

169. — Quær. II. An excommunicatus aliquando licite confert Sacramenta? Et hinc distinguere oportet excommunicatum vitandum à tolerato. Toleratus enim, licet ei universè sit vetitum sub gravi Sacramenta ministrare, ex c. *Apostolicæ, De Cler. excom. min.* quando tamen est requisitus, semper licite potest quæcumque Sacramenta conferre, prout diximus *hoc loco n. 139.* Et probabiliter addit *Pal. D. 2. p. 8. n. 3.* quòd, si festus dies occurrat, nec aliud Sacerdos sit, qui Missam pro populo dicat, bene potest toleratus celebrare, etsi non rogetur, quia justè præsumitur populum petere Missam ad præceptum implendum, nisi aliàs hoc scandalum afferret.

170. — Excommunicatus verò vitandus nequit etiam requisitus Sacram. ministrare. Probabiliter tamen potest ministrare Viaticum, et etiam Extremam Unctionem, quando infirmus nequit aliud Sacramentum suscipere. An autem Parochus excommunicatus possit assistere Matrimonio? vel alteri licentiam assistendi præbere? Vide dicta de *Matr. ex nu. 1082. ad 1084.* Dicunt autem probabiliter *Ronc. q. 3. Pal. et Salmant. c. 3. n. 36* cum *Con. Dian. et Corn.* quòd excommunicatus vitandus etiam licite Sacramenta ministrat, quando aliàs grave incommodum, putà jacturam famæ vel bonorum timeret; quia Præcepta Ecclesiæ non obligant cum incommodo gravi.

171. — Quær. denique III. Quam pœnam incurrat excommunicatus illicitè Sacramenta ministrans? Resp. Incurrit irregularitatem, sive sit vitandus, sive toleratus, ex c. *ult. de Cler. excomm. min.* Sic pariter, si solemniter baptizet, aut nuptias solemniter benedicat: secus si privatim, ut *Salm. c. 3. n. 40.* Sed dubium est, an excommunicatus vitandus invalidè Sacramentum pœnitentiæ ministrans, incurrat adhuc irregularitatem? Negat *Rich.* et probabile putat *Suar.* apud *Salm. c. 3. n. 40.* quia, tunc deficit actus consummatus. Sed communissimè affirmant *Palau. D. 2. p. 8. num. 13. Suar. D. 11. sect. 3. n. 15. Bon. de Irreg. D. 7. q. 3. p. 5. n. 6. Tourn. t. 2. p. 108. Concl. 1. et p. 190. num. 3. et Salm. cap. 3. num. 41.* Quia hic punitur actus etiam attentatus, quia jam satis consummatus dicitur, cum Minister intentat contra jus absolvere. Sed hæc ratio non suadet; potiùs hæc sententia mihi probatur ex c. *Si quis 7. Causa 11. qu. 3.* ubi Martinus V declarat irregularem quemlibet constitutum in Sacris, qui post excommunicationem præsumperit quasi in officio suo agere sicut priùs. Nota illud quasi, quod importat similitudinem actionis; ergo etiamsi invalidè absolvat, irregularitatem incurrit.

172. — Qui recipit igitur Sacramentum à vitando sine ne-

cessitate, peccat graviter, et excommunicationem minorem incurrit. Qui autem recipit Ordinem ab Episcopo excommunicato vitando, incurrit etiam suspensionem ab exercitio Ordinis suscepti, ex c. *Cum illorum, §. fin de Sent. Exc.* Vide *Salm. n. 42.*

173. — « IV. Privat usu divinatorum officiorum, ita ut excommunicatus non tantum careat eorum fructu, sed etiam sub mortali iis nequeat interesse, parte notabili, ita ut moraliter censeatur cum aliis communicare, nisi excuset ignorantia, vel necessitas vitandi scandali* (*Secluso tamen scandalo, excommunicatus, etiam Missam inchoatam tenetur relinquere, si nondum consecraerit. S. Thom. 3. p. q. 83. ar. 6. ad 2.*)*, aliave justa causa: *Bon. l. c. p. 3. §. 1. ex Suarez, Fill. etc.* Similiter peccant etiam alii, qui cum excommunicato vitando eidem Missæ intersunt, ut ex communi docet *Bon. l. c. n. 9.* contra *Durand.* quia participant cum illo in divinis. Aliud tamen esset, si transiens per Ecclesiam aliud tractaret, vel breviter privatim, aut omnino separatim oraret; aut si aliis unum sacrum audientibus, ipse aliud audiret; quia sic moraliter non censeretur communicare cum aliis, nec conjungi ad unam orationem fundendam. *Bon. l. c. n. 16. ex Suar. Henr. Fill. Coninc.* etc. Ac, licet peccatum hoc ex genere suo sit mortale, ex paritate tamen materiæ, subinde tantum est veniale, ut si exigua pars Missæ, v. g. usque ad Evangelium tantum cum illo audiatur. *Avila, Dian. part. 5. t. 5. Res. 21.* vel si Horæ privatim cum eo recitentur, *Dian. part. 5. t. 9. R. 89. ex Suar.* et aliis novem.* (*Ut tenent etiam Salm. c. 3. n. 65. cum Con. Bon. et pluribus.* Graviter tamen peccaret, qui cum vitando in Choro, vel publicè, et solemniter recitaret, ut *Salm. n. 62.* in fine cum *S. Th.* Famulus autem, qui jussu Domini excommunicati Officium cum illo recitat, ne leviter quidem peccat, quia tunc non communicat, sed tantum obsequium famulatus sui præstat. Ita probabiliter *Croix l. 7. n. 211. cum Suar. et Dic. ex c. Quoniam 11. q. 3.*)* »

174. — Ad majorem intelligentiam advertendum, quòd non prohibetur excommunicato usus Sacrarum Imaginum, et Reliquiarum, eas venerando; imò nec usus Aquæ benedictæ, et aliorum Sacramentalium, non quidem ut participet fructui, quem illa producunt ex Benedictione Ecclesiæ, sed tantum ut ea veneretur. *Suar. D. 12. sect. 3. n. 3. Pal. D. 2. p. 9. n. 14. et Salm. c. 3. n. 67. cum Henr. et Sayro.* Potest etiam tempore, quo non celebrantur Divina, Ecclesiam ingredi ad orandum privatim, et seorsim ab aliis in distincto sacello, ut communiter *Suar. n. 1. Pal. l. c. Bon. q. 2. p. 3. §. 2. n. 8. et Salm. c. 3. n. 68. cum Conin. et Cajet.* qui addit posse etiam in eodem sacello, ubi alii orant privatim et ipsum orare, quia privatè orando, minimè cum aliis communicat. Imò dicunt *Salm. ib. cum Con. Bon. Dian. Turr. Palud. etc.* quòd etiam, dum Divina celebrantur, non prohibetur excommunicatus ab ingressu Ecclesiæ, ut se liberet à satellitibus, vel ex alia causa, et si ibi

privatim oret; quia tunc nullam habet cum aliis communicationem. Et ideo tunc non tenentur Sacerdotes cessare, nec eum repellere, nec alii à templo discedere.

173. — Gravier autem peccaret excommunicatus, qui vellet audire Missam, vel interesse Officiis, et similibus publicis functionibus, ex *cap. Illud, de Cler. exc. min.* et ex *c. fin. de Sent. exc.* Et, si monitus à Sacerdote, nolit exire, incurrit excommunicationem Papæ reservatam, ex *c. Eos, de Sent. exc.* Sicut illam etiam incurrit interdictus denunciatus, pertinaciter assistens Missæ, et omnes qui impediunt, ne excommunicatus, aut interdictus recedat, ut *Pal. D. 2. p. 9. n. 4. Bon. q. 2. p. 3. §. 1. n. 7. et Salm. c. 3. n. 70. ex c. Gravis de Sent. exc.* Item notandum, quòd Sacerdos excommunicatus faciens coram se Missam celebrari, incurrit irregularitatem, ex *c. Tanta, de Excess. Prælat. Vide Salm. ib.*

176. — Item si excommunicatus sit vitandus, et monitus non velit ab Ecclesia exire, tenentur Clerici eum (etiamsi esset Sacerdos) expellere, si possunt; aut si non possunt, ab Officiis cessare et alia agere, quæ leguntur ap. *Bus.* aliàs graviter peccant, et excommunicationem minorem incurrun, ex *c. Is qui, de Sent. exc. et Clem. 2. eod. tit.* Sicque pariter dicunt *Bon. q. 2. p. 3. §. 1. n. 9. et Salm. c. 3. n. 72.* graviter peccare assistentes eidem Missæ, quam audit excommunicatus, nisi excuset aliqua necessitas, aut parvitas materiæ. Et hoc videtur probabilius, quia in Missa necessariò omnes audientes conveniunt in una oblatione. Quamvis *Suar. ap. Salm.* non improbabiliter dicat hanc communicationem adstantium culpam venialem non excedere; et hoc probabile putant *Pal. D. 2. p. 6. n. 5. et idem Salm. c. 3. n. 72. et Sayr. Fill. Henr. Krim. ap. Croix l. 7. n. 207,* quia talis communicatio videtur nimis remota, et accidentalis, nisi illi sint etiam causa ut excommunicatus intersit. Hac tamen ratione non obstante, nullus auctor hujusmodi assistentes excusat saltem à culpa veniali, et ab excommunicatione minori. Communiter autem docent *Bus. hinc, et Pal. loc. cit. cum Suar. Sayr. Henr. Fill. Bon. et aliis cum Salm. c. 3. n. 73. ac Ronc. Q. 5.* quòd, si adstantes audiant aliam Missam ab illa quam audit excommunicatus, tunc nec ipsi, nec celebrans tenentur recedere, quia tunc nulla adest communicatio in eodem divino, et illa assistentia in eodem loco materialiter se habet.

177. — Porro per divina officia intelliguntur sacrificium Missæ, publica oratio, processio, cantus horarum, benedictio olei, aquæ, candelarum, et cætera annexa ordini clericali, quæ solemniter fiunt, excepta concione * (Nam audire concionem, sive lectionem Theologiæ, Canonum, etc. nec excommunicato, nec aliis cum ipso prohibetur, cum ibi nulla sit communicatio, argumento ex *c. Respons. De Sent. exc. Salm. c. 3. nu. 73. Croix l. 7. n. 281.* Ipse autem excommunicatus nequit concionari, aut legere, nisi sit toleratus, et ab aliis requiratur; aut nisi ad hoc teneatur ex officio, quia tunc præsumitur

ab aliis requiri, ut *Suar. D. 12. c. 2. nu. 5. Pal. D. 2. p. 9. n. 5. cum Bon. et adherent Salm. l. c. in fin.)* *, in quibus, licet alii fideles non teneantur vitare toleratum, tenentur tamen non toleratum sub mortali vitare * (ex *c. Is qui, de Sent. Exc.*) *; nisi vel levitas materiæ, vel ignorantia, aut simile quid excuset. Unde si talis præsens sit, moneri debet, ut recedat: si nolit, debet extrudi, vel exportari, licet sit Sacerdos * (Ex *c. Venient. de Sent. Exc.*) *; nisi tamen gravius inde timeatur incommodum, ob quod si expelli non possit, omittendum est officium, etiam die festo; et celebrans nondum inchoato Canone, debet abrumperé Missam; si inchoavit, potest cæteris abeuntibus sacrum proseguere * (Ut tenent *Suar. et Henr. contra Bon. et Corn. ap. Salm. n. 71. in fin. qui meritò utrumque probabile putant*) *, vel abrumperé, ob sententiæ utriusque probabilitatem; si consecravit, debet, solo ministro manente, pergere usque ad communionem inclusivè; et reliqua perficere in sacristia, vel alio decenti loco * (ut certum est cum *Salm. d. n. 71.*) * quòd si excommunicatus negligat procurare absolutionem, eo fine ut non audiat sacrum die festo, peccat mortaliter omissione sacri: secus si alia de causa negligat. * (V. *d. num. 161.*) *

178. — Quòd si etiam obligatus est ad Horas, non excusatur ab illis. * (Ita *comm. Laym. c. 2. nu. 7. Sayr. Coe. Avil. etc. cum Salm. c. 3. n. 66.* Etiamsi teneatur ad Officium ex solo titulo Beneficii. Et si fructus illius Beneficii non recipit, hoc provenit ex culpa sua; *Croix l. 7. n. 324. cum Pal. Suar. Nav. Laym. et Salm. n. 66. qui notant cum Coe. et Avila,* quòd si omnino privetur Beneficio, tunc non tenetur amplius ratione Beneficii recitare.) * Etsi non debeat dicere: *Dominus vobiscum*, sed, *Domine exaudi*, etc. * (Si tamen diceret, *Dominus vobiscum*, venialiter tantum peccaret, ut *Salm. c. 3. n. 64. cum Bon. et Henr. Imò Avila, et Hurt. ap. Pal. D. 2. p. 9. n. 8. et Nav. ap. Salm. loc. cit. dicunt* nullo modo peccare, quando solus recitat, quia *ly Dominus vobiscum* erit tantum privata oratio pro aliis, sicut quando dicit in Invitatorio: *Venite adoremus.*) * Si autem Horas cum alio privatim legat, venialiter tantum videtur peccare. * (Quamvis enim in *c. Excommunic. 11. q. 3.* interdicitur excommunicato communicare cum aliis, etiam in oratione privata; at secluso scandalo et contemptu, non videtur materia gravis uti socio ad recitandum officium privatim, sicut ad dicendum Rosarium. Ita *probabiliter Tourn. t. 2. p. 482. Bon. q. 2. p. 3. §. 2. n. 4. et Con. Dian. Coe. Corn. Ugol. apud Salm. c. 3. n. 63.* Si autem sit toleratus, nullo modo peccat, si recitet cum alio, ab eo requisitus, *justa dicta n. 138. v. Utrum*) *

179. — V. Collatio Beneficii facta excommunicato nulla est, uti et præsentatio, vel electio, institutio, et confirmatio. Ratio, quia excommunicatus, etiam toleratus, non potest communicare in officio, proindeque incapax est Beneficii, quod datur propter

» officium. Idque, licet ignoretur excommunicatio, quia ignorantia invincibilis, etsi excuset à culpa, non tamen supplet defectum conditionis requisitæ ad valorem actûs; *Vid. Less. l. 2. c. 34. d. 22.* Imò probabile est, excommunicatum, quamvis Beneficio ante obtento non privetur, fructus tamen, et distributiones non facere suas, ideoque eas teneri restituere etiam ante sententiam iudicis, quia est privatus officio; fructus autem datur propter officium, velut merces propter opus. Ita *Suar. et alii contra Sanch. et Conc.* qui probabiliter putant, ex consuetudine non teneri ante sententiam, modò per se, vel alium inserviat Beneficio. »

180. — Plura hinc notanda, et examinanda. Equidem nulla est omnis Beneficii collatio, electio, etc. facta in favorem excommunicati, ex *c. Postulastis, De Cler. exc. min.* Hinc notandum I. quòd tunc non solum recipientes, sed etiam conferentes, etc. peccant graviter, et incurrunt, ultra excommunicationem minorem, etiam suspensionem à collatione, ex *cit. c. Vid. Salm. c. 3. n. 96 et 97.* Valida tamen est collatio, si Papa scienter conferat Beneficium excommunicato: vel si in concessione Pontificis adsit clausula absolutionis à censura ad effectum validè consequendum, nisi quis excommunicatus sit ob hæresim, quæ non comprehenditur sub generali absolutione. *Salm. n. 98.*

Notand. II. Quòd idem quod dictum est de Beneficiis, dicitur de collatione, et receptione Dignitatum Ecclesiasticarum habentium jurisdictionem, prout Episcopatus, Prioratus, et similis: ita communiter *Suar. D. 13. sect. 1. n. 7. Bon. q. 2. p. 4. §. 1. n. 3. Pal. p. 10. n. 9. et Salm. c. 3. n. 102.* An autem idem procedat quoad Dignitates seculares? Affirmant *Salm. n. 103. cum Bon. Corneio, Henr. Garcia, Ugol. etc.* quia excommunicati invalidè exercent actus jurisdictionis. Negant verò *Pal. D. 2. p. 10. n. 11. ac Con. Fill. Giball. et Hurt. ap. Salm. ib.* (qui rectè probabile vocant.) Ratio, quia nullum habetur expressum jus de facto irritans collationem hujusmodi Dignitatum. Nec obstat, quòd acta iudicis excommunicati sint nulla, prout probabilius docent *Suar. D. 16. s. 1. n. 2. Dian. p. 5. tr. 9. R. 108. Salm. c. 3. n. 121. cum Con. et Hurt. ac ipse Pal. D. 2. p. 14. §. 2. n. 2. cum Innoc. Panorm. Vasq. Laym. Bon. etc.* eò quòd consuetudine jam receptum est, annulationem actorum pro Iudice Ecclesiastico præscriptam in *c. Cum audimus 24. q. 1. et in cap. Tanta. De Excess. Prælat.* extendi etiam ad Iudicem secularem. Nam respondetur, quòd licet excommunicatus impediatur à suo Officio externo, hoc tamen non efficit ut officii collatio sit nulla; post enim absolutionem validè et licitè poterit talis Iudex suo munere fungi.

Notand. III. Idem quod de Beneficio, dicendum esse de pensione Clerici, quæ datur in titulum Beneficii ob ministerium Ecclesiasticum; et de pensione Ecclesiastica, licet temporali, quæ datur ob Officium Ecclesiasticum prout Vicario, aut Coadiutori Episcopi; ita *Salm. c. 3. n. 107. cum Pal. Suar. et comm.* Secus

autem, si pensio sit merè laicalis, vel etiamsi mixta (juxta dicta apud *Bus. l. 4. n. 137.*), ut probabiliter *Pal. Avil. Laym. Sa, etc. cum Salm. c. 3. n. 108.* Notand. IV. quòd, si quis ante excommunicationem fuisset præsentatus, vel electus ad Beneficium, validè acceptat, et possessionem obtinet, etiamsi tempore acceptationis sit excommunicatus, quia acceptatio, seu possessio non est actus jurisdictionis, sed privati; ita *Pal. p. 10. n. 18. Bon. §. 1. n. 9. Coe. Avil. etc. cum Salm. cap. 3. n. 110.* (contra *Suar. apud Tourn. pag. 485. q. 2.* qui sententiam *Suar.ii* vocat æquè probabilem.) Secus dicendum, si is erat excommunicatus tempore collationis, licet postea tempore acceptationis absolutus sit: est commune, vide *Salm. ibid. num. 111.* Quare requiritur tunc nova collatio, quamvis probabile putent *Salm. ibid. cum Less. Bon. Nav. Henr.* sufficere, quòd collator sciens in prima voluntate perseveret. Notandum V. Quòd excommunicatus Beneficium recipiens non potest facere suos fructus perceptos tempore excommunicationis, etiamsi postea absolvatur, et ritè Beneficium recobteat. Attamen eo casu, si pro illo tempore per se, vel alios satisfecerit officio annexo, potest fructus retinere; quia fructus Beneficii vacantis, ubi non est usus *Spolii*, spectant ad successorem, ut dicunt *Bon. D. 2. q. 2. p. 4. §. 1. n. 5. et Salm. c. 3. n. 101. cum Con. Alter. Henr. Diana, et Leand.* Ubi autem est lex *Spolii*, rectè ait *Pal. D. 2. p. 11. n. 1. cum Nav. Henr. Con. et Avila,* posse tantum retinere fructus correspondentes servitio præstito. Imò probabiliter dicunt *Suar. D. 13. sect. 1. n. 3. Tourn. p. 486. v. Hic, Dian. p. 3. tr. 9. R. 89. et Salm. c. 3. n. 100. cum Con. et Corneio*, quòd si ille bona fide Beneficium receperit, et servitium præstiterit, tunc, licet teneatur Beneficium dimittere, potest tamen retinere, aut exigere fructus suæ congruæ sustentationi correspondentes pro tempore servitii præstiti; quia reipsa Ecclesiæ inservit, et ratione illius operis dignus est congrua sustentatione.

181. — Sed quær. I. An excommunicatus etiam toleratus sit inhabilis ad Beneficia, Officia, etc.? Negant *Giball. Navarr. Dian. Hurt.* et probabile vocat *Less.* apud *Salm. c. 3. n. 104.* quia Concilium Constantiense, concedens fidelibus cum excommunicato tolerato communicare, consequenter concedit excommunicato Beneficium recipere. Verius tamen affirmant *Pal. q. 10. nu. 3. Suar. d. 13. s. 1. n. 29. Tourn. t. 2. p. 484. Qu. 5. item Avil. Con. etc. cum Salm. n. 105.* Ratio, quia, etsi concessum sit aliis cum tolerato communicare, excommunicatus tamen non potest officia præstare; quare collatio semper fit indigno. Exciperem, si in aliquo casu officia præstanda essent in commodum conferentium Beneficium petentium illius communicationem in prædictis officiis. Hinc licet in *c. Postulastis. De Cler. exc.* lata sit suspensio contra conferentes Beneficium excommunicato, tamen rectè dicunt *Salm. num. 106.* hanc suspensionem sublatam fuisse ex Concilio Constantiensi.

182. — Quær. II. An valida sit collatio Beneficii facta alicui

inculpabiliter ignorant, se esse excommunicatum vel non esse ab excommunicatione absolutum? Negant communiis *Pal. n. 4. Less. l. 2. c. 54. num. 117. et Sanch. Con. l. 2. c. 2. d. 10. n. 7. Suar. D. 3. et alii cum Salm. c. 3. n. 99.* Ratio, quia ignorantia excusat quidem à culpa, sed non tollit inhabilitatem. Dicunt tamen *Less. et Salm. ll. cc.* probabilem esse sententiam *Dianæ et Baunii cum Fabro*, quòd collatio tunc satis sit valida, quia Collator ad cautelam solet absolvere à censuris, dum alicui de beneficio providet, ad effectum scilicet tantum præsentis collationis consequendum. Idque revera est satis probabile cum *Cabass. T. I. l. 5. c. 11. n. 11.*

185. — Quær. III. An qui est excommunicatus post beneficium obtentum, privetur fructibus ante sententiam Judicis, etiamsi per se aut per alium officium præstet? Affirmant *Conc. p. 462. n. 29. cum Suar. Fill. etc.* Sed probabilius negant *Pal. Sanch. Laym. Tourn. Salm. et alii quos retulimus l. 3. n. 676.* Post sententiam verò excommunicatus restituere quidem tenetur omnes fructus, donec absolvatur, etiamsi per se non stet, quominus absolvatur. Nisi esset pauper, quo casu sibi fructus tanquam pauperi applicare posset; ita *Laym. lib. 1. tr. 5. p. 2. c. 2. n. 10. Pal. Dub. 2. p. 11. n. 6. et Salm. c. 3. n. 117. cum Avila, Sylo. Corn. etc. (V. Not. XXIII, pag. 339.)*

184. — « VI. Privat communicatione forensi. Unde excommunicatus nequit esse Judex, Advocatus, Procurator; licet pro semetipso respondere possit ipse. *Coninck, Præpos. Dian. p. 5. t. 9. Res. 111.* * (Et etiam actorem reconvenire; et hoc, etiamsi per alium commodè possit se tueri, ut *Coninck, Pal. Suar. etc. contra alios apud Salm. cap. 3. n. 125.*) * Item Actor, Tabellio, Testis, etc. ita ut contra excommunicatum, etiam toleratum, semper possit reus excipere. * (*Ita ex c. Veniens, de Testib. c. Pia, de Except. in 6. et c. Nullus 3. q. 4.*) Quamvis is Actor excommunicatus validè agat, donec repellatur, ut *ex d. c. Pia.* Dicunt tamen *Dian. et Lez. apud Salm. c. 3. nu. 118.* non peccare graviter Actorem, qui justè petit suum, si non repellitur. Toleratus verò licitè tuetur se, et alios in judicio ut *Pal. punct. 14. n. 14. Salm. ibid. cum Avil.* Vitandus tamen non potest alios in judicio defendere; quamvis, si faciat, et stipendium recipiat, non teneatur illud restituere: *Nav. Av. Lez. Salm. ibid.* Exceptio autem opponi potest etiam post sententiam ante ejus executionem: *Salm. n. 119. ex d. c. Pia.* * Quod si non faciat, nec Judex eum repellat, valida ejus acta erunt, si sit toleratus. Secus est de Judice non tolerato, cum sit privatus jurisdictione. * (*Hoc rectè putant esse probabilius Salm. c. 3. n. 121. juxta dicta supra n. 180. ad Not. II.*) Testis pariter vitandus licitè testatur, si non repellitur; toleratus autem validè et licitè, si ab una partium requiritur; *Salm. n. 123. cum Avil. et Pal.* * Vid. *Laym. c. 2. Dian. p. 5. t. 9. Resp. 112 et 113.* non potest etiam esse Tutor, aut Curator, *Dian. p. 5. t. 9.*

* *Resp. 115. ex Sylo.* Neque testamenti executor. *Dian. p. 8. t. 9. Resp. 2. ex Carp. etc. contra Sanch. Lugo, etc.* si tamen non fiat oppositio, validè exequitur, *ibid.* Nec potest ipse testari licitè, etsi faciat validè, etiam cum excommunicatum instituit hæredem. *Suar. Villal. Merc. etc. cum Dian. l. c. Res. 129.* Denique contractus omnes ab eo facti (etsi sint illiciti, et ratione eorum non detur actio in foro externo durante executione) valent, nisi fiant ab eo ut persona publica, vel ministro ratione muneris et Beneficii; quia tunc spectant ad jurisdictionem, quæ suspensa est. *Dian. p. 5. t. 9. R. 128. ex Con. Fill. Merc. etc.*

185. — « VII. Excommunicatus non toleratus privatur usu jurisdictionis. Unde non potest validè eligere, conferre, præsentare, ferre leges, vel sententiam; et qui sic Beneficium à non tolerato accipit, dicendus est intrusus, ac proinde tenetur, sine alia juris declaratione, Beneficium unà cum fructibus relinquere. * (*Ita commun. Salm. c. 2. n. 121.*) *

« Dixi, non toleratus, quia acta tolerati probabile est esse valida ob bonum commune; graviter tamen peccat, si absque necessitate talia exerceat. * (*Et hoc certum est cum Salm. d. n. 121. quoad Judicem Ecclesiasticum in c. Tanta de Exc. Prælat.*) *

186. — « VIII. Non toleratus privatur Ecclesiastica sepultura ita ut non possit in loco sacro, seu benedicto sepeliri; et si contrarium fiat, ac corpora discerni possint, debet exhumari, nec in eo loco divina peragi ante reconciliationem. »

Ita *ex cap. Sacris. De Sepult.* Polluta autem Ecclesia, manet polluta et cæmeterium, sed non contra *ex c. Consulisti de Cons. Eccl. in 6.* Si verò excommunicatus decessit cum signis penitentiae, non est exhumandus, sed absolvendus, petita absolutione ab hærede; *Salm. cap. 3. n. 75. cum Pal. et Corn.* Peccant graviter comitantes vitandum ad sepulturam, Clerici canentes etc. Vide *Salm. ib.* Sepelientes autem illum incurrunt excommunicationem majorem, *ex Clement. 1. De Sepult.* Per sepelientes autem non intelliguntur comitantes, canentes, etc. An autem intelligantur procurantes sepeliri? Affirmant *Salm. c. 3. n. 82. Pal. Con. Suar.* Sed negant *Caj. Con. Avil. Henr. etc. ib. n. 81.* Rectè dicunt *Salm. n. 80. in fin.* utramque esse probabilem.

187. — « Dixi non toleratus: quia Ecclesia non polluitur, etsi hæreticus non speciatim denunciatus in ea sepeliatur, ut docent *Suar. Laym. et alii.* * (*Hinc tolerati licitè sepeliuntur in loco sacro, si cum signis penitentiae à vita migraverint; Palauis q. 6. n. 12. Salm. c. 3. n. 75. Nav. Con. Sayr.*) * Jure nihilominus id prohibent Episcopi in Germania, eo quòd inter cæteras pœnas non communicantium in Paschate, etiam statuatur privatio sepulturæ Ecclesiasticæ.

188. — « Excommunicatus privatur omni alia civili communicatione fidelium, ita ut ipse non possit cum aliis, et si non sit toleratus, etiam alii cum ipso non possint communicare; idque in casibus sequenti versu comprehensis:

« I. Os, II. Orare, III. Vale, IV. Communio, V. Mensa ne-
gatur. »

Ista eruantur ex iis quæ declaravit Calixtus Papa in c. *Excom-
munic. 11. Qu. 3.* ubi dixit: « Nec cum eis in oratione, aut cibo,
» aut potu, aut osculo communicet; nec ave eis dicat; quia qui-
» cumque in his vel aliis prohibitis scienter excommunicatis com-
» municaverit, juxta Apostolorum institutionem, et ipse simili
» excommunicationi subiacebit. » Non autem hęc illud *simili* im-
portat æqualitatem (scil. excommunicationem majorem), sed
tantum similitudinem, prout excommunicatio minor similis est
majori.

189. — « Dicitur I. Os, per quod intelligitur osculum, et
» omne colloquium, etiam privatam; item per nutus, litteras,
» internuncium, et quodvis signum benevolentie. * (*Ut missio
» vel acceptatio munerum. Salm. cap. 3. n. 135. cum Bon. Avila,
» Reg. etc.*) *

190. — « Dicitur II. Orare, id est omnis communicatio in di-
» vinis, de qua supra. * (*Vide dicta num. 173.*) *

191. — « Dicitur III. Vale, quod comprehendit omnem salu-
» tationem (saltem honorificam) verbo, vel signo, vel amplexu;
» et secundum quosdam, etiam resalutationem, eò quòd sit actus
» observantiæ; sed contrarium videtur verius, quia est solutio
» debiti. Imò *Sayr. etc. cum Dian. t. 5. p. 9. Res. 16.* putant pro-
» babile, quòd sola verbalis salutatio sit prohibita, non autem
» alia signa, v. g. aperiendo caput, etc., quæ urbanitatis causa
» fieri solent. »

192. — Dubit. igitur 1. an liceat exhibere excommunicato
signa urbanitatis, v. g. adsurgendo, aperiendo caput, dando
locum, sine tamen ulla expressione verborum? *Prima* sententia
valde probabilis negat; et hanc tenent *Suar. D. 15. s. 1. n. 3.
Pal. D. 2. p. 17. n. 4. cum Laym. Salm. c. 3. n. 136. cum Huri.
Escob. lib. 50. num. 254. cum Vasq. et Sylo. ac Bon. D. 2. q. 2.
p. 6. §. 2. n. 4. cum Henr. Ugol. et Reg.* Ratio, quia hujusmodi
actus reverentiæ, esto solis nutibus fiant, et sine animo hono-
randi, sunt tamen quædam communicatio, et vera signa amicitie
ac salutationis. *Secunda* verò sententia affirmat, modò absit animus
salutandi; hanc tenent *S. Anton. 3. p. tit. 25. c. 2. in princ. cum
Guil. Nav. cap. 27. n. 20. cum Major. et Ang. Fil. tr. 13. n. 85.
Spor. suppl. p. 134. n. 97. item Sotus, Avila, Graff. et Sayr.
apud Pal.* Ratio, tum quia tales actus non exhibentur ut signa
amicitiæ, aut communicationis, sed ut vitetur nota inurbanitatis,
tum quia, esto hujusmodi actus involvant quamdam salutationem,
talis tamen salutatio videtur consuetudine introducta ut necessa-
ria; non quidem ad honorandum excommunicatum, sed ne ille con-
temnatur. Hanc autem secundam sententiam meritò vocant pro-
babilem ipsi fautores primæ sententiæ, nempe *Bon. Pal. Salm.
et Escob. Maximè (ut aiunt Croix l. 7. num. 277. Mazz. t. 4.
pag. 316. Bon. cum Suar. loc. cit. et Renzi t. 1. p. 542. q. 4.
cum Laym. et Pelliz.)* si excommunicatus sit Superior, vel

persona publica, uti Episcopus, Prætor, etc. quia tunc prædicta
signa potius exhibentur ad vitandum damnum, vel indignationem
illius.

193. — Dubit. 2. an liceat excommunicatum resalutare? Af-
firmant *Bus. ut supra, ac Fill. tr. 13. c. 5. q. 3. n. 84. Henr. et
Krimmer ap. Croix. l. 7. n. 277.* et probabile putat *Pal. D. 2.
p. 17. n. 4.* quia, ut aiunt, resalutatio illa non est exhibitio ho-
noris, sed debiti solutio, quæ non videtur ab Ecclesia vetari. Sed
probabilius negant *Bon. D. 2. q. 2. p. 6. §. 2. n. 4. Holz. p. 382.
n. 197. et Salm. c. 3. n. 136. cum Avila.* Ratio, quia, cum veti-
tum sit salutare excommunicatum, ille non habet jus, ut resalu-
tetur, eò quòd in pœnam sui criminis est illo privatus. Et sic
pariter probabilius dicunt *Bon. l. c. Croix d. num. 277. Vioa de
cens. q. 3. art. 2. n. 9. Salm. c. 3. n. 136. cum Avila et Renzi
p. 541. q. 2. cum Pelliz.* (contra *Sa et Henr. ap. Vioam l. 1.
quorum opinionem probabilem putat Mazz. t. 4. p. 316.*) neque
esse licitum excommunicato rescribere. Ratio est eadem, ut supra
quia, cum prohibitum sit communicare cum excommunicato,
ille non habet jus, ut ei rescribatur. Cæterum quoad resaluta-
tionem, non audeo primam sententiam dicere improbabilem,
quia licet excommunicatus non habeat jus, ut resalutetur, ta-
men resalutatio illa non videtur propriè actus honoris, et contra
negatio illius videtur quidam actus contemptus, vel saltem
inurbanitatis. Quoad rescriptionem verò non valeo acquies-
cere sententiæ oppositæ, quia rescriptio videtur vera communi-
catio.

Qui autem excommunicatum injuriis afficeret, vel ei diceret,
Deus te illuminet, convertat, etc. nullam quidem censuram in-
currit; ita communiter *S. Anton. p. 2. tit. 25. c. 2. in princ. Salm.
c. 3. n. 136. et Croix. l. 7. n. 276 et 277.*

194. — « Dicitur IV. Communio, quæ comprehendit omnem con-
» tractum: qui tamen validus est, si fiat * (*Ita Salm. c. 3. n. 138.
» cum Pal. Con. Av. (contra aliquos) ex c. 32. de Sent. Exc. etc.;
» illicitum autem est excommunicato testari, licet testamentum sit
» validum, nisi ille sit usurarius. V. Salm. c. 3. n. 139.*) *, item
» cohobitationem, cooperationem, societatem, v. g. in contracti-
» bus, ita ut moraliter censeatur communicare; quod prudens
» æstimabit: unde nec iter cum eo, tanquam cum socio, facere
» licet. * (Nec licet cum eo collaborare, sedere, sub eodem tecto
» vivere, dormire: intellige per modum societatis; nam alias
» cubare tantum ad quiescendum, etiam in eodem lecto, non
» vetatur. Ita probabiliter *Suar. D. 15. sect. 2. n. 8. Bonac.
» part. 6. §. 2. nu. 5. Pal. D. 2. p. 17. n. 5. et Salm. c. 3.
» n. 137.*) *

195. — « Dicitur V. Mensa, per quam intelligitur omnis con-
» victus et convivia, per modum societatis et commercii; qualis
» non est, si casu incidas in idem hospitium, iter, mensam, imò
» lectum. V. *Bon. dist. 2. q. 2. p. 6. §. 1 et 2.*

Non licet igitur communicare cum excommunicato in eadem

mensa formaliter, idque accidit quando excommunicatus invitatur alterum ad cenam; aut quando aliquis vitam communem agit cum excommunicato, esto non vescatur eisdem cibis, ut evenire solet in Monasteriis et Seminariis, in quibus, tametsi diversæ sint mensæ in eodem refectorio, nihilominus omnes censentur communicare in eadem mensa et refectio. Idem est quando multi invitantur ab excommunicato, et in eodem cubiculo accumbunt licet in diversis mensis; secus si accumbant in mensis valde disjunctis, seu dispositis in diversis cubiculis; ita *Suar. D. 15. sect. 2. n. 6. Salm. c. 3. n. 140. et Bon. D. 2. q. 2. p. 6. §. 2. n. 5. cum Henr. Avil. Sayr. Fill. Reg. et Ugol.* Secus etiam, si quis ederet cum excommunicato in diversorio, adhuc in eadem mensa, ubi tamen unusquisque sibi intendit, ut *Suar. Salm. et Bon. ll. cc. cum Sayr.* et alii. Item secus, si quis casu conveniat cum excommunicato in eadem domo, itinere, vel mensa; *Holz. p. 382. n. 197. Spor. Suppl. c. 3. n. 97. et Pal. D. 2. p. 17. num. 5. cum Suar. Laym. Sayr. et Hurt.*

196. — Quæres 1. Quale peccatum sit communicare cum excommunicato non tolerato? Resp. Communicatio in divinis censetur mortale propter gravitatem materiæ; in civilibus autem (etsi inducat minorem excommunicationem), secluso tamen contemptu, tantum est veniale regulariter. *Suar. Bon. etc. Dian. p. 7. t. 11. R. 47. (Ita etiam S. Thom. 3. p. q. 23. n. 3. Salm. c. 3. n. 7 et n. 127. cum Lez. Suar. et comm.)* quod addo, quia aliquando est mortale, ut si quis cum excommunicato communicet in eodem crimine, v. g. si quis concubinam excommunicatam cognoscat.

197. — Distinguendum inter peccatum, et pœnam communicationis cum vitando. Quoad peccatum in duobus casibus communicans certè peccat graviter. I. Si communicat cum eo in divinis nisi excuset parvitatem materiæ, juxta dicta n. 173 et 176. II. Si communicat in crimine criminioso, id est in eodem crimine, sive contumacia, ob quam lata est excommunicatio, v. g. si quis suam concubinam excommunicatam post excommunicationem iterum cognoscat, ut habetur ex c. *Concubinæ, De Sentent. excomm.* Vel si quis post excommunicationem latam in aliquem ob furtum, concubinatum, etc. impendit ei auxilium, aut consilium, ne restituat, ne concubinam dimittat, vel ne exeat ab excommunicatione; ita *Bon. q. 2. p. 6. §. 1. n. 8. Suar. D. 15. s. 7. n. 4. et Satm. t. 3. r. 133. ex c. Nuper.*

198. — Dubit. autem, an sit mortale frequenter communicare in civilibus cum vitando? Adest duplex probabilis sententia. Negant *Nav. c. 27. n. 30. Pal. q. 18. n. 3. ac Sayr. Avila, Henr. Reg. Dian. Leand. etc.* apud *Salm. c. 3. n. 128.* Quia communicatio in civilibus de se est tantum veniale: veniale autem per quæcumque multiplicationem non fit mortale. Tunc autem dicunt *Nav. et Pal. cum Sayr. et Avila ll. cc.* frequentem communicationem esse mortale, quando ex ipsa communicatione crederet communicans excommunicatum sumere occasionem in

sua contumacia perseverandi. Affirmant verò probabilius *Suar. D. 15. s. 2. n. 11. Bon. q. 2. p. 6. §. 1. n. 6. Holz. p. 382. Spor. Suppl. p. 134. n. 99. et Salm. c. 3. n. 129. cum Vill. Con. et Fill.* Ratio, quia communicatio etiam civilis cum excommunicato vitando de se videtur materia gravis, quod maxime probatur ex c. *excommunic. 11. q. 3. ubi (ut diximus num. 188.)* Calixtus Papa æquè prohibet communicationem in Divinis, quam in humanis. Item probatur ex cap. *Exceptionem. 7. de Except.* ubi communicans civiliter cum excommunicato dicitur, in periculum animæ suæ communicare; periculum autem animæ utique importat periculum damnationis, quod non nisi per culpam mortalem incurritur. Communicatio igitur etiam civilis tantum ex parvitate materiæ potest esse venialis; ergo si actus multiplicentur, et conjungantur, erit mortalis. Advertunt verò *Tourn. t. 2. p. 489. v. Dico 1. ac Suar. Holz. Spor. et Salm. cum Con. ll. cc.* ad peccandum graviter non sufficere, si quis frequenter etiam per longum tempus se junctim communicet cum excommunicato, sed requiri ut tales communicationes sint connexæ saltem per modum unius objecti voliti, nempe cum quis habet propositum formale, aut virtuale seu quasi ex habitu, sæpius communicandi longo tempore cum excommunicato, vel adsciscat eum sibi in socium, aut famulum.

199. — Quoad pœnam verò, communicans cum vitando sive in humanis, sive in divinis, incurrit tantum excommunicationem minorem. In tribus autem casibus incurrit etiam majorem. I. Quando Clericus scienter communicat in divinis cum excommunicato à Papa nominatim, et denunciato, ex c. *Significavit de Sent. 131. exc. Vide Salm. c. 3. num. cum comm.* II. Quando excommunicatio est lata contra aliquem, et simul contra participantes; tunc enim qui communicat cum illo (post monitionem tamen), incurrit excommunicationem majorem, et non potest absolvi, nisi ab eo qui absolvere potest principalem; ita *S. Th. Suppl. q. 23. ar. 3. Pal. p. 18. n. 6. et Salm. n. 131. cum Avila, Hurt. etc.* III. Quando quis scienter communicat cum excommunicato vitando in crimine criminioso, juxta mox dicta num. 197; et hic absolvendus tantum à quo principalis absolvi potest, ex c. *Nuper, de Sent. exc. Ita Salm. ex n. 133. cum aliis.* Addunt autem ibidem etiam Episcopum excommunicantem, excommunicationem majorem incurzere, si communicet in crimine criminioso.

200. — Quæres 2. an aliquando liceat cum non tolerato communicare?

« Resp. Quòd sic, extra Divina, in his quinque casibus: »
 « (Qui habentur c. *Quoniam multos, Can. 11. q. 3. et in sequenti versiculo continentur:* »
 « I. Utile, II. Lex, III. Humile, IV. Res ignorata, V. Necessesse. »

201. — « I. Utile intelligitur in casu utilitatis, sive spiritualis ipsius excommunicati, v. g. ut convertatur; sive alterius, ut ab excommunicato consilium petat quod ab alio habere non po-